

Adamović, Mirjana; Stevanović, Maja

Metaforička konceptualizacija koronavirusa u engleskom i ruskom medijskom diskursu

Opera Slavica. 2024, vol. 34, iss. 2, pp. 109-122

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2024-2-9>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.81659>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 06. 03. 2025

Version: 20250223

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Metaforička konceptualizacija koronavirusa u engleskom i ruskom medijskom diskursu

Metaphorical Conceptualization of the Coronavirus in English and Russian Media Discourse

Mirjana Adamović — Maja Stevanović

(Beograd, Srbija)

[stati]

Apstrakt:

Pod teorijskim okriljem kognitivnolingvističkog pravca u proučavanju jezika koji obuhvata analizu pojmovnih metafora u diskursu, u radu analiziramo dva metaforička scenarija – scenario RATA i scenario PRIRODNE NEPOGODE kojima se u engleskom i ruskom medijskom diskursu uokvirava konceptualizacija pojma koronavirusa i pojmova koji su blisko povezani sa pandemijom. Na osnovu primera ekscerpiranih iz različitih medijskih izvora, cilj ovog rada je da ilustruje međukulturnu univerzalnost uočenih pojmovnih preslikavanja i osvetli motivisanost datih metaforičkih scenarija u konceptualizaciji.

Ključne reči:

kognitivna lingvistika; engleski i ruski medijski diskurs; pojmovna metafora; metaforički scenario

Abstract:

Against the background of cognitive linguistics theory which includes the analysis of conceptual metaphors in discourse, in this paper we analyze two metaphorical scenarios—the WAR scenario and the NATURAL DISASTER scenario which frame the conceptualization of the coronavirus and concepts closely related to the coronavirus pandemic in English and Russian media discourse. Based on the corpora of metaphorical expressions excerpted from various media sources, the aim of this paper is to illustrate the cross-cultural universality of the conceptual mappings and shed

light on the potential reasons for the emergence of the given metaphorical scenarios in conceptualisation.

Key words:

cognitive linguistics; English and Russian media discourse; conceptual metaphor; metaphorical scenario

Uvod

Pandemija koronavirusa, kao element vanjezičke stvarnosti, ne postoji odvojeno od jezičke realizacije jer jezik kojim govorimo predstavlja odraz i način oblikovanja stvarnosti u kojoj živimo. Tokom prethodnih godina, pandemija koronavirusa postala je glavna tema medijskog diskursa koji je i sâm pretrpeo svojevrsnu vrstu „infekcije“ na leksičko-semantičkom nivou – upotreba termina iz domena medicinske struke (poput termina *respiratorna infekcija*, *nulti pacijent*, *asimptomatski bolesnik* ili *virulentnost*) postala je nezaobilazni deo medijskog izveštavanja, što je očekivano u okolnostima pojave novog virusa koji se jezikom nauke i struke najneutralnije može opisati¹. Međutim, paralelno sa ovim promenama, iz medijskog diskursa „izbijale“ su i manje očigledne promene na pojmovnom nivou – one koje se tiču sâme konceptualizacije koronavirusa i oblikovanja našeg poimanja takve stvarnosti.

Teorijski okvir

U kognitivnoj lingvistici, moć jezika da oblikuje mišljenje, ali i određenu percepciju u konceptualizaciji novonastalih pojava, gotovo uvek podrazumeva manifestaciju pojmovnih metafora koje se u jeziku prepoznaju na osnovu metaforičkih izraza. Kod pojmovnih metafora, razumevanje jednog pojma (ciljnog domena) obično se vrši na osnovu drugog pojma (izvornog domena) putem pojmovnih preslikavanja koja su neretko jednostrana jer osvetljavaju samo određene aspekte konceptualizacije, dok druge prikrivaju². Semino³ smatra da osvetljavanje pojedinih aspekata u konceptualizaciji neke pojavnosti posebno dolazi do izražaja u okviru analize metafora

1 Detaljnije o tome u ADAMOVIĆ, M.: Kovid rečnik u javnom diskursu. In: RADONJIĆ, O. (ur.): *KOVID 19: pandemija društvenih rizika i nesigurnosti*. Beograd: Univerzitet, Filozofski fakultet (Beograd: Službeni glasnik), 2021, s. 151–166.

2 LAKOFF, G., JOHNSON M.: *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, ([1980] 2003), s. 10–13; KÖVECZES, Z.: *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 79–81; KLIKOVAC, D.: *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: XX vek, 2004; DEIGNAN, A.: *Metaphor and Corpus Linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005; SEMINO, E.: *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.

3 SEMINO, E.: *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 31–34.

u određenom diskursu jer sâm izbor izvornih domena na osnovu kojih se konstruiše razumevanje ciljnog domena postaje sredstvo kojim se mogu odraziti dominantni, evaluativni, eksplanatorni ili persuazivni stavovi prema nekoj pojavnosti koju dele pripadnici jedne diskursne zajednice. U tom smislu, metafore ne služe samo kao ukras stvarnosti, već kao pojmovni mehanizam koji doprinosi konstruisanju, razumevanju i vrednovanju različitih aspekata te stvarnosti⁴. Na primer, u britanskom medijskom diskursu, kako dalje navodi Semino⁵, često se uočava pojava da se ciljni pojam IMIGRACIJE ili doseljavanja konceptualizuje putem izvornog domena POPLAVE⁶ jer migranti i tražioci azila *dolaze u talasima* koji prete da *poplave* lokalno stanovništvo, izazovu neku vrstu *disrupcije* i *potope* sistem socijalne zaštite. Ovakva konceptualizacija pojma IMIGRACIJE jasno oslikava negativni stav javnog diskursa prema imigracionoj politici koji potencijalno može da postane deo ideologije kao postojanije mentalne predstave ovog inicijalno neutralnog elementa društvene stvarnosti.

Kada se pojmovne metafore u konceptualizaciji različitih elemenata ili aspekata neke pojavnosti u određenom diskursu međusobno nadovezuju ili po sličnosti pripadaju širim pojmovnim domenima, obično se govori o *metaforičkim scenarijima*⁷. Metaforički scenariji česta su tema kognitivnolingvističkih istraživanja – Muzolf⁸, na primer, istražuje metaforički scenario PORODICE u engleskom političkom diskursu o Evropskoj Uniji gde relevantna pojmovna preslikavanja uključuju izvorne domene RODITELJA, BRAKA i RODBINSKIH ODNOSA u konceptualizaciji odnosa između pojedinih zemalja članica u okviru EU ili određene zemlje članice prema EU. Sa druge strane, u analizi javnog diskursa u Srbiji koji se bavi procesom pridruživanja Srbije Evropskoj Uniji, Đurović i Silaški⁹ predstavljaju strukturu metaforičkog scenaria ŠKOLE kojim se SRBIJA konceptualizuje kao STUDENT, EVROPSKA UNIJA kao NASTAVNIK, PROCES PRIDRUŽIVANJA kao PISANJE DOMAĆEG ZADATKA, a EVALUACIJA USPEŠNOSTI PROCESA PRIDRUŽIVANJA kao DAVANJE OCENE čime se izgrađuje narativni okvir za poimanje i evaluativnu procenu aktuelnih društveno-političkih

4 LAKOFF, G., JOHNSON M.: *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, ([1980] 2003), s. 10–13.

5 SEMINO, E.: *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 87–89.

6 Pojmovne metafore se konvencionalno pišu MALIM VERZALOM (na pr. IMIGRACIJA JE POPLAVA).

7 MUSOLFF, A.: *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe*. London: Palgrave Macmillan, 2004; MUSOLFF, A.: *Metaphor Scenarios in Public Discourse. Metaphor and Symbol*, 2006, 21(1), pp. 23–38.

8 MUSOLFF, A.: *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe*. London: Palgrave Macmillan, 2004, s. 13.

9 SILAŠKI, N., ĐUROVIĆ, T.: “One step forward, two steps back: Conceptualising the EU accession in Serbian and EU discourse”. In: MUSOLFF, A., MacARTHUR, F., PAGANI, G. (eds): *Metaphor and Intercultural Communication*. London: Bloomsbury Academic, 2014, pp. 185–201.

pitanja. Za naše istraživanje od posebnog značaja je publikacija Čarteris-Bleka¹⁰ koja se bavi pojmovnim metaforama i metaforičkim scenarijima relevantnim za konceptualizaciju različitih aspekata pandemije koronavirusa u engleskom jeziku. Autor, između ostalih, navodi metaforu Zombi apokalipse (eng. *the Zombie apocalypse metaphor*) kojom se objašnjava percepcija intenzivnog širenja virusa i metaforu Petrijeve posude (eng. *the Petri dish metaphor*) kojom se identifikuju javna mesta i zatvoreni prostori (poput škola, teretana, zatvora, autobusa) koji su potencijalni rasadnici virusa. Cilj istraživanja u našem radu podrazumeva analizu metaforičkih scenarija RATA i PRIRODNE NEPOGODE koji se u engleskom i ruskom medijskom diskursu o pandemiji konstruišu na osnovu određenih pojmovnih preslikavanja. Sistematičnost pojmovnih preslikavanja, koja će biti ilustrovana primerima iz oba jezika, upućuje na dominantnu ulogu ovih scenarija u međukulturnoj metaforičkoj konceptualizaciji ali otkriva i mnogo više – dati scenariji nisu samo figurativna okosnica medijskog narativa već i sredstvo kojim dati narativ, izborom jednog ili drugog scenarija, usmerava pažnju čitalačke publike ka relevantnim aspektima poimanja koronavirusa. U tom smislu, naše istraživanje nastoji da motivisanost pomenutih metaforičkih scenarija ilustruje putem metaforičkih izraza, ali i da opravda izbor jednog ili drugog scenarija u svetlu njihove uloge u medijskom diskursu.

Korpus primera za naše istraživanje čine metaforički izrazi koji su tokom pandemijskih godina ekscerpirani iz elektronskih izvora različitih izdanja dnevne štampe u kojima novinski prilozima izveštavaju javnost o toku pandemije koronavirusa i prenose saopštenja državnih zvaničnika i predstavnika medicinske struke. Prilikom selekcije primera rukovodili smo se *procedurom identifikacije metafora* (eng. *Metaphor Identification Procedure – MIP*) koju 2007. godine razvija tzv. Pragglejaz grupa¹¹ vodećih stručnjaka koji proučavaju metaforu u okviru kognitivne lingvistike.

Metaforički scenario RATA

Oslanjanje na izvorni domen RATA u konceptualizaciji ciljnog domena BOLESTI ne predstavlja novinu u teoriji pojmovnih metafora – mnoga prethodna istraživanja potvrdila su da se opšte poimanje bolesti, kao i prethodnih epidemija različitih

10 CHARTERIS-BLACK, J.: *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke / New York: Palgrave Macmillan, 2004.

11 Naziv gorepomenute grupe predstavlja akronim početnih slova imena autora (P. Crisp, R. Gibbs, A. Cienki, G. Low, G. Steen, L. Cameron, E. Semino, J. Grady, A. Deignan, i Z. Kövecses) koji razvijaju eksplicitnu, pouzdanu i fleksibilnu proceduru za identifikaciju metafora kojom se otklanja sumnja u pogledu toga da li je neka reč u kontekstu upotrebljena doslovno ili metaforički. Ova procedura je kasnije dorađena i proširena u MIPVU verziju (STEEN, G. J., ALETTA, G. D., BERENIKE HERRMANN, J., KAAL, A. A., KRENNMAYR, T., PASMA, T.: *A Method for Linguistic Metaphor Identification: From MIP to MIPVU*. Amsterdam: John Benjamins, 2010).

virusnih infekcija (poput ebole, ptičjeg ili svinjskog gripa), strukturno temelji na borbenom iskustvu (*napada* ili *odbrane* od *neprijatelja koji nam preti*) i na taj način „prizemljuje“ i približava našoj percepciji¹². U konceptualizaciji koronavirusa, naše istraživanje pokazuje da se medijskim diskursom konstruiše složeniji scenario RATA koji je „bogatiji“ pojmovnim preslikavanjima utoliko što se prikladno razvijao u skladu sa situacionim kontekstom globalne pandemije i novim saznanjima o virusu. U okviru strukture metaforičkog scenarija RATA izdvojili smo tri elementa koja posmatrani scenario objedinjuju putem srodnih pojmovnih preslikavanja koja su jezički realizovana raznovrsnim metaforičkim izrazima.

Velikom brojem primera iz našeg korpusa posvedočeno je pojmovno preslikavanje kojim se KORONAVIRUS personifikuje i konceptualizuje kao NEPRIJATELJ. Motivisanost ovakvog ontološkog preslikavanja zasniva se na prirodi invazivnog dejstva virusa na naš organizam gde se neposrednost takvog iskustva pripisuje sposobnosti neprijatelja (*енему, врага*) da udara (*to strike, наноситъ/нанести удар*) i napada (*to attack, атаковать*). U skladu sa tim, dosledno se metaforički razumeju i pojmovi poput borbe (*fight, борьба, битва*) ili mobilizacije (*мобилизация*), ukazuje se na potrebu da promenimo taktiku (*change our tactics*) ili imamo određenu strategiju (*стратегия*) kako bismo pobedili (*to beat, победить*) ili porazili (*to defeat*) virus koji se ne predaje (*не отступает*) i nastavlja da osvaja nove pozicije (*продолжает захват новых позиций*).

Primeri na engleskom:

1. Coronavirus is an *invisible, deadly enemy*, but working together we can beat it.^{13,14}
2. The United States has come far in its *fight* against the virus and is more prepared than ever to deal with the challenges of Covid-19.¹⁵
3. The virus never *strikes* everywhere at once.¹⁶
4. We must *change our tactics* if we want to *defeat* this virus.¹⁷
5. Doctors keep discovering new ways the coronavirus *attacks* the body.¹⁸

12 CHARTERIS-BLACK, J.: *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke / New York: Palgrave Macmillan, 2004.

13 <https://www.newsletter.co.uk/news/politics/brandon-lewis-coronavirus-is-an-invisible-deadly-enemy-but-working-together-we-can-beat-it-2504953> [21.07.2020].

14 Isticanje italicom u primerima je naše.

15 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/12/02/fact-sheet-president-biden-announces-new-actions-to-protect-americans-against-the-delta-and-omicron-variants-as-we-battle-covid-19-this-winter/> [02.12.2021].

16 <https://time.com/6117006/covid-19-fifth-wave/> [03.03.2021].

17 <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-06-08/coronavirus-strategy-forever-virus> [13.12.2020].

18 <https://www.washingtonpost.com/health/2020/05/10/coronavirus-attacks-body-symptoms/> [10.05.2020].

6. Covid-19 marks the return of a very old – and familiar – *enemy*.¹⁹

Primeri na ruskom:

1. «Мы должны *проводить* людей на войну, *встретить* людей с войны, обеспечить им комфортное пребывание. В данной ситуации мы работаем в военных условиях абсолютно. Это наш *неопознанный враг*, которого мы сейчас узнаем, и пытаемся *выстроить ему барьер*», – сказала старшая медицинская сестра городской клинической больницы N15: Мира Борисова.²⁰
2. «Мы с вами знаем, мы можем быть уверены, Россия обязательно *победит* эту эпидемию», – сказал он (президент Владимир Путин).²¹
3. Коронавирус пока *не отступает* и *продолжает захват новых позиций*.²²
4. От всех нас [органов власти] потребуется предельная собранность, дисциплина и *мобилизация*. Мы должны добиться, чтобы волна эпидемии схлынула, пошла наконец на спад.²³
5. Корона *атакует*, а мы все кайфуем.²⁴
6. *Стратегия* Швеции по введению мягких ограничений в качестве *борьбы* с пандемией коронавирусной инфекции должна стать образцом для других стран в долгосрочной перспективе.²⁵

Drugi element metaforičkog scenarija RATA čini pojmovno preslikavanje kojim se MEDICINSKI RADNICI konceptualizuju kao VOJNICI. Izrazito visok stepen virulentnosti koronavirusa koji je doveo do kontinuirano visoke stope zaraženih pacijenata osvetljava salijentnu ulogu i zaslugu medicinskog osoblja koja se u medijskom diskursu prepoznaje po situacionom kontekstu u kom se vojnici obično nalaze – na bojnom polju (*battleground*), u rovovima (*trenches*), u stroju (*в строю*), na prvoj liniji fronta (*on the front line*, *на первой линии фронта*, *на передовой*) gde rizikuju život (*risk their lives*) boreći se za sve nas (*сражаются*, *борются*) sa oružjem (*оружие*) ili bez (*without weapons*) kada trpe gubitke (*боевые потери*), a izraz naše zahvalnosti za dobro obavljen posao iskazujemo time što im salutiramo (*to salute*).

19 <https://www.bbc.com/future/article/20200325-covid-19-the-history-of-pandemics> [26.03.2020].

20 https://www.1tv.ru/news/2020-04-05/383279-geroi_nashego_vremeni_vrachi_delayut_vse_dlya_pobedy_nad_covid_19 [05.04.2020].

21 <https://www.rbc.ru/rbcfreenews/5e99c05b9a7947021d33a07e> [17.04.2020].

22 <https://minzdrav.gov.ru/news/2020/05/02/13863-koronavirus-poka-ne-otstupayet-i-prodolzhaet-zahvat-novyh-pozitsiy> [02.05.2020].

23 <http://pfo.gov.ru/press/events/104489/> [28.04.2020].

24 <https://echo.msk.ru/blog/amountain/2854522-echo/> [04.07.2021].

25 <https://www.rbc.ru/society/01/09/2020/5f4d98869a79471c08c244a7> [01.09.2020].

1. From the very beginning of the coronavirus pandemic, healthcare workers have been *on the frontline*.²⁶
2. A grateful nation stood as one *to salute* drained but determined doctors and nurses.²⁷
3. Hospital workers are in the *trenches* every day, battling the pandemic.²⁸
4. Healthcare workers have been *risking their lives* while treating patients with coronavirus.²⁹
5. Hospitals have become a strange new *battleground* in the *fight against* COVID.³⁰
6. Medical workers are *servicing* on the coronavirus *frontlines without weapons* to protect themselves.³¹

Primeri na ruskom:

1. Сейчас в медицине чрезвычайная ситуация – врачи как на *войне* каждый день. Они ежедневно *борются* за жизнь пациентов. Иногда не хватает *снарядов, патронов* и т. д.³²
2. Медработники работают и рискуют своим здоровьем. В этой ситуации главное, чтобы как можно больше медиков оставались в *строю*, потому что уже есть *боевые потери* среди медицинских специалистов.³³
3. Основной *удар* держат, конечно, наши медицинские работники... Они на настоящем медицинском *фронте!* *Сражаются* за всех нас!³⁴
4. Вместо *оружия* у них аппараты ИВЛ, противочумные костюмы и маски. Они давали клятву Гиппократу. Не просто люди в белом, а настоящие *солдаты* спасения. Каждая выписка для них как маленькая *победа*. В Югре на *первой линии фронта* трудятся сотни инфекционистов, эпидемиологов, реаниматологов, терапевтов, педиатров и лаборантов.³⁵

26 <https://www.nytimes.com/2020/05/11/reader-center/coronavirus-healthcare-workers.html> [11.10.2021].

27 <https://www.thetimes.co.uk/article/coronavirus-in-scotland-hospitals-facing-massive-strain-as-the-omicron-tsunami-hits-ql5nz66ln> [06.06.2020].

28 <https://www.fiercehealthcare.com/practices/coronavirus-battle-taking-toll-doctors-healthcare-workers-trenches-here-s-what-they-can> [09.07.2020].

29 <https://news.sky.com/story/coronavirus-the-healthcare-workers-who-lost-their-lives-while-trying-to-save-others-11970604> [21.08.2020].

30 <https://www.abc.net.au/news/2024-02-11/patients-catching-covid-hospitals-australia-infection-control/103442806> [10.02.2024].

31 <https://www.politico.eu/article/coronavirus-italian-doctors-we-are-like-soldiers-on-the-front-without-weapons/> [21.03.2020].

32 <https://regnum.ru/news/society/2914665.html> [13.04.2020].

33 Ibidem.

34 <https://www.kommersant.ru/doc/4333834> [28.04.2020].

35 https://surgutokb.ru/media/videonovosti/3207/?special_version=Y [28.04.2020].

5. Как на войне: врачи каждый день на *передовой* в пандемию COVID-19.³⁶

Poslednji element metaforičkog scenarija RATA čini pojmovno preslikavanje kojim se VAKCINE konceptualizuju kao ORUŽJE u borbi protiv koronavirusa. Motivisanost ovakvog preslikavanja ilustrovana je primerima koji pokazuju da smo se naoružali (*to arm, вооружиться*) vakcinama koje ciljaju (*to aim*) šiljasti protein. Ubrizgivanje pojedinačnih doza vakcina konceptualizuje se kao pucanj (*shot, выстрел*) vatrenog oružja, a frazeološki izraz *srebrni metak* (*silver bullet, серебряная пуля*) koji je u metonimijskoj vezi sa pojmom oružja, razume se kao efikasno sredstvo kojim se može rešiti neki dugoročni problem.

Primeri na engleskom:

1. We are now *armed* with new vaccines.³⁷
2. The vaccine, like others, takes *aim* at the spike protein on the outside of the coronavirus.³⁸
3. A new *weapon* has been developed and deployed to combat Covid.³⁹
4. Moderna and Pfizer *shots* are most effective.⁴⁰
5. There is no *silver bullet* at the moment, and there might never be. All vaccines are effective only to some extent.⁴¹

Primeri na ruskom:

1. Вакцины – важное *оружие* для окончательной победы над пандемией COVID-19.⁴²
2. «*Серебряной пули*» – волшебного средства, которое могло бы раз и навсегда справиться с коронавирусом, – до сих пор нет, как нет и гарантий того, что оно существует, предупреждает ВОЗ. Борьба с пандемией будет долгой.⁴³
3. Китайская армия *вооружилась* вакциной от коронавируса.⁴⁴

36 <https://regnum.ru/news/society/2914665.html> [13.04.2020].

37 <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/press-briefings/2022/06/23/press-briefing-by-white-house-covid-19-response-team-and-public-health-officials-86/> [23.06.2022].

38 <https://www.usatoday.com/in-depth/news/health/2020/09/11/covid-vaccine-trials-update-timeline-companies-progress-phases/3399557001/> [12.09.2020].

39 <https://theconversation.com/millions-are-rejecting-one-of-humanitys-best-weapons-for-saving-lives-vaccines-159121> [11.06.2021].

40 <https://www.politico.com/news/2021/10/13/nih-moderna-pfizer-covid-booster-effective-515942> [13.10.2021].

41 <https://www.nbcnews.com/health/health-news/there-may-never-be-silver-bullet-covid-19-who-warns-n1235618> [27.08.2020].

42 <https://www.interfax.ru/interview/781200> [29.07.2021].

43 <https://www.rbc.ru/society/03/08/2020/5f2855849a7947df23b2ad44> [03.08.2020].

44 <https://www.kommersant.ru/doc/4424513> [20.07.2020].

4. Кроме того, результаты показывают, что бустерные «выстрелы» могут быть эффективными для защиты от SARS-CoV-2.⁴⁵

Metaforički scenario PRIRODNE NEPOGODE

Konstruisanje metaforičkog scenarija PRIRODNE NEPOGODE u engleskom i ruskom medijskom diskursu osvetljava drugačiji aspekt našeg poimanja pandemije – onaj koji se tiče nepredvidivog, nezaustavljivog i destruktivnog toka neke pojavnosti nad kojom nemamo kontrolu. Prvi element ovog scenarija podrazumeva konceptualizaciju KORONAVIRUSA i metonimijski pripadajućih sojeva ovog virusa posredstvom pojma CUNAMIJA. Na motivisanost ovakvog pojmovnog preslikavanja upućuju reči poput epicentra (*epicentre, эпицентр*) koji doslovno označava lokaciju potresa, a metaforički predstavlja izvor neke posledične pojave, to jest koronavirusa konceptualizovanog kao cunamija (*tsunami, цунами*) koji poprima oblik talasa (*wave, surge, волна, шторм*) koji udara (*to hit, to crash*) pojedine oblasti i može da ih poplavi (*to flood, захлестывать, брызги*). Talasi imaju najvišu tačku uspona koju predstavlja pik (*peak, пик*), što u prenosom smislu označava vrhunac jačine virulentnosti virusa.

Primeri na engleskom:

1. The city of Wuhan—the original epicenter of the coronavirus pandemic—and the surrounding Hubei province reported no new cases in the last 24 hours.⁴⁶
2. As the new *wave* of Covid-19 *hits* the US, questions about vaccines, quarantine and testing are back.⁴⁷
3. Delta *wave* will *peak*, a few weeks from now.⁴⁸
4. Experts warn that the *surge* coming to many countries may *flood* hospitals with omicron cases.⁴⁹
5. A possible second *wave* of COVID-19 on the horizon.⁵⁰
6. As the Omicron *tsunami* *crashes* ashore in New York City, we are seeing more and more COVID positive patients.⁵¹

Primeri na ruskom:

45 <https://www.interfax.ru/world/796594> [12.10.2021].

46 <https://www.cbsnews.com/news/china-reports-no-new-local-coronavirus-cases-for-first-time-since-outbreak-began-wuhan/> [09.12.2021].

47 <https://edition.cnn.com/2023/08/04/health/questions-about-covid-vaccines-quarantine-and-testing-are-back> [04.09.2023].

48 <https://nymag.com/intelligencer/2021/07/how-bad-could-the-delta-variant-get.html> [24.07.2021].

49 <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/omicroninfections-seem-to-be-milder-three-research-teams-report/articleshow/88444547.cms?from=mdr> [23.12.2021].

50 <https://globalnews.ca/news/7038485/ontario-quebec-coronavirus-complaints-worker-safety/> [09.06.2020].

51 <https://www.nytimes.com/2022/01/10/opinion/omicron-covid-er.html> [10.01.2022].

1. Эпицентром заражения стала северо-восточная провинция Цзилинь. Там был выявлен резкий рост числа инфицированных – 43 случая за сутки.⁵²
2. Новая волна коронавируса может начаться во второй половине января, заявил генеральный директор контрактно-исследовательской компании „КЭГ“ иммунолог Николай Крючков.⁵³
3. Уже вошедший в привычку шторм коронавируса накрывает весь мир четвертой по счету волной. Брызги ее долетают и до Псковской области, которая ворвалась в топ-5 регионов по росту заболеваемости.⁵⁴
4. Новая волна COVID-19 захлестывает Европу, заставляя власти стран региона идти на жесткие меры.⁵⁵
5. Нейросеть Promobot спрогнозировала пик четвертой волны COVID-19 на конец декабря.⁵⁶

Drugim elementom metaforičkog scenarija PRIRODNE NEPOGODE obuhvaćena je konceptualizacija KORONAVIRUSA kao VATRE. Izvornim domenom VATRE upućuje se na intenzitet i prirodu širenja virusa – na primer, vatra (*fire, огонь, пожар*) gori kada je virulentnost koronavirusa na vrhuncu, žarišta (*hotspots, горячие точки*) su odeliti lokaliteti izuzetno visokog stepena transmisije virusa, leteći žar (*flying embers*) može da prouzrokuje pojavu novih slučajeva zaražavanja koja se konceptualizuje kao rasplamsavanje vatre (*flare-ups*), sprečavanje daljeg širenja virusa razume se kao gašenje (*to put out, номушумь*) vatre, neodgovorno ponašanje raspiruje plamen vatre (*to fan the flames*), a bliski kontakti dodaju ulje na vatru (*to add fuel to the fire*).

Primeri na engleskom:

1. There are many *hotspots* in Europe and countries are adopting different strategies for dealing with COVID-19.⁵⁷
2. Victoria races to control the *flying embers* as new COVID cases are being identified.⁵⁸
3. *Do not just let this fire burn.* Isolate the sick and quarantine their contacts.⁵⁹

52 <https://www.gazeta.ru/social/2021/09/12/13976864.shtml> [09.12.2021].

53 <https://ria.ru/20211201/volna-1761618324.html> [01.12.2021].

54 <https://pln-pskov.ru/society/427460.html> [06.10.2021].

55 <https://www.kommersant.ru/doc/5077730> [15.12.2021].

56 <https://ria.ru/20211124/koronavirus-1760450029.html> [24.11.2021].

57 <https://www.bbc.com/news/world-europe-51876784> [23.06.2021].

58 <https://www.theage.com.au/national/victoria/victoria-records-one-new-local-covid-case-as-exposure-sites-added-20210714-p589gy.html> [14.07.2021].

59 <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-mission-briefing-on-covid-19---13-march-2020> [13.03.2020].

4. We may have some *flare-ups*... We'll be able to *put them out*.⁶⁰ (*The New York Times*, 17.6. 2021.)
5. Such reckless behaviour is only *fanning the flames* of coronavirus.⁶¹
6. People are being warned not to *add fuel to the fire* as coronavirus cases rise across England.⁶²

Primeri na ruskom:

1. Выявлены «горячие точки», где могут появиться новые коронавирусы.⁶³
2. В стране уже просто *пожар*. Больные вповалку лежат, как на поле боя: и мертвые, и живые.⁶⁴
3. *Огонь* по штаммам: почему Украина снова бьет рекорды по коронавирусу.⁶⁵
4. Как «*потушить пожар*» коронавируса? Отвечает врач из Гагаузии.⁶⁶

Zaključna razmatranja

Na osnovu analize ilustrovanih primera možemo da zaključimo da je struktura metaforičkih scenarija RATA i PRIRODNE NEPOGODE podjednako zastupljena i u engleskom i u ruskom medijskom diskursu. Izbor konkretno ovih scenarija u međukulturnoj metaforičkoj konceptualizaciji koronavirusa ne čini se nasumičnim ukoliko uzmemo u obzir nekoliko međuzavisnih činilaca – (situacioni) tok razvoja pandemije, koji se poklapa sa hronologijom medijskog izveštavanja, motivisanost datih scenarija u pogledu aspekata koronavirusa koje osvetljavaju i ulogu koji posmatrani scenariji imaju u medijskom diskursu.

Sistematizacijom primera iz našeg korpusa na osnovu hronologije medijskog izveštavanja dolazimo do zaključka da je scenario RATA posebno bio zastupljen u medijskom diskursu u početnim fazama pandemije, dok se scenario PRIRODNE NEPOGODE razvijao u kasnijim fazama. Ključni element koji motiviše konstruisanje metaforičkog scenarija RATA predstavlja personifikovana konceptualizacija

60 <https://edition.cnn.com/interactive/2020/10/politics/covid-disappearing-trump-comment-tracker/> [31.10.2021].

61 <https://guernseyexpress.com/news/uk-news/2021/06/13/unlocking-too-quickly-will-fan-the-flames-of-third-covid-wave-scientist-says/> [16.05.2021].

62 <https://guernseyexpress.com/news/uk-news/2020/12/31/do-not-add-fuel-to-fire-of-rising-covid-cases-health-official-pleads/> [31.12.2020].

63 <https://rg.ru/2021/06/02/goriachie-tochki-koronavirusov.html> [02.06.2021].

64 KARMAZIN, I.: Ogon' po štammam: počemu Ukraina snova b'jet rekordy po koronavirusu. Izvestija, 3. 4. 2021. (online). Dostupno na: <https://iz.ru/1145921/igor-karmazin/ogon-po-shtammam-pochemu-ukraina-snova-bet-rekordy-po-koronavirusu> [03.04.2021].

65 Ibidem

66 <https://gagauzinfo.md/top2/61511-kak-potushit-pozhar-koronavirusa-otvechaet-vrach-iz-gagauzii.html> [12.08.2021].

KORONAVIRUSA kao NEPRIJATELJA koja je pojmovno opravdana analogijom da „[...] virus sâm po sebi predstavlja neku vrstu polu-animatnog entiteta koji agresivno napada antitela našeg organizma“⁶⁷. Ostali elementi, koji su se prikladno razvijali u skladu sa tokom razvoja pandemije, doprineli su sadržinski bogatijoj i potpunijoj mentalnoj predstavi metaforičkog scenarija RATA koji, uopšteno uzev, „[...] ističe ozbiljnost i urgentnost konkretnog problema“⁶⁸. Pripadajućim elementima metaforičkog scenarija PRIRODNE NEPOGODE, sa druge strane, osvetljavaju se drugačiji aspekti pandemije. Konceptualizacija KORONAVIRUSA kao CUNAMIJA posebno je prikladna kada se pažnja čitalačke publike usmerava na inicijalni (ili bilo koji drugi) odeliti lokalitet pojave virusa kao i na postojanje različitih sojeva virusa koji deluju i dostižu vrhunac ispoljenosti u određenom vremenskom periodu. Izvornim domenom VATRE konceptualizuje se priroda i obim dejstva koronavirusa koji se javlja kao neminovna posledica eksplicitno naglašene ili implicitno podrazumevane situacije nepoštovanja prostorne/socijalne distance i ostalih preventivnih mera.

Izbor jednog ili drugog metaforičkog scenarija u narativnim okvirima takođe nije nasumičan ukoliko bliže razmotrimo njihovu donekle „skrivenu“ retoričku ulogu u medijskom diskursu. Metaforičkim scenarijom RATA, na primer, ne osvetljava se samo jedan od načina na koji se konceptualizuje koronavirus već se naglašava potreba za globalnim ujedinjenjem i udruženim delovanjem u nastojanju da se prebrodi pandemija i opravda zdravstvena politika masovne imunizacije stanovništva⁶⁹. Konstruisanje metaforičkog scenarija PRIRODNE NEPOGODE putem pripadajućih izvornih domena CUNAMIJA i VATRE, sa druge strane, ne naglašava samo nepredvidivu stranu prirodnih pojava, već i našu nemoć u kontrolisanju pojave i negativnih efekata koronavirusa.

U široko dostupnom diskursu, kao što je medijski, primena metaforičkih scenarija RATA i PRIRODNE NEPOGODE u izgradnji narativnih okvira za konceptualizaciju koronavirusa otkriva mnogo više od onoga što se iskazuje „površinskom“ upotrebom jezika – dati scenariji, kao naizgled ornamentalna okosnica narativa, zapravo su pojmovni modeli kojim diskurs uobličava naše poimanje različitih aspekata koronavirusa i koristi ih kao sredstvo perspektivizacije kojim se prenosi određena retorička poruka.

67 CHARTERIS-BLACK, J.: *Metaphors of Coronavirus. Invisible Enemy of Zombie Apocalypse?* Cham: Palgrave Macmillan, 2021, s. 32.

68 SEMINO, E.: *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 100.

69 CHARTERIS-BLACK, J.: *Metaphors of Coronavirus. Invisible Enemy of Zombie Apocalypse?* Cham: Palgrave Macmillan, 2021; MUSOLFF, A.: “War against COVID-19: Is the pandemic as war metaphor helpful or hurtful?” In: MUSOLFF, A., BREEZE, R., VILAR-LLUCH, S., KONDO, K. (eds): *Pandemic and Crisis Discourse: Communicating COVID-19 and Public Health Strategy*. London: Bloomsbury, 2022, pp. 307–320.

Literatura:

- ADAMOVIĆ, M.: Kovid rečnik u javnom diskursu. In: RADONJIĆ, O. (ur.): *KOVID 19: pandemija društvenih rizika i nesigurnosti*. Beograd: Univerzitet, Filozofski fakultet (Beograd: Službeni glasnik), 2021, s. 151–166. ISBN 978-86-6427-171-4.
- CHARTERIS-BLACK, J.: *Corpus Approaches to Critical Metaphor Analysis*. Basingstoke / New York: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 1-4039-33292-1.
- CHARTERIS-BLACK, J.: *Metaphors of Coronavirus. Invisible Enemy of Zombie Apocalypse?* Cham: Palgrave Macmillan, 2021. ISBN 978-3-030-85106-4.
- DEIGNAN, A.: *Metaphor and Corpus Linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2005. ISBN 978-9027238924.
- KLIKOVAC, D.: *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: XX vek, 2004. ISBN 86-7562-032-2.
- KÖVECZES, Z.: *Metaphor. A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 0-19-514510-0.
- LAKOFF, G., JOHNSON M.: *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press, ([1980] 2003). ISBN 0-226-46801-1.
- MUSOLFF, A.: *Metaphor and Political Discourse: Analogical Reasoning in Debates about Europe*. London: Palgrave Macmillan, 2004. ISBN 978-1-349-51691-9.
- MUSOLFF, A.: Metaphor Scenarios in Public Discourse. *Metaphor and Symbol*, 2006, 21(1), pp. 23–38.
- MUSOLFF, A.: “War against COVID-19: Is the pandemic as war metaphor helpful or hurtful?” In: MUSOLFF, A., BREEZE, R., VILAR-LLUCH, S., KONDO, K. (eds): *Pandemic and Crisis Discourse: Communicating COVID-19 and Public Health Strategy*. London: Bloomsbury, 2022, pp. 307–320. ISBN 978-1350232693.
- PRAGGLEJAZ, G.: MIP: A Method for Identifying Metaphorically Used Words in Discourse. *Metaphor and Symbol* 2007, 22, pp. 1–39.
- SEMINO, E.: *Metaphor in Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0521686969.
- SILAŠKI, N., ĐUROVIĆ, T.: “One step forward, two steps back: Conceptualising the EU accession in Serbian and EU discourse”. In: MUSOLFF, A., MacARTHUR, F., PAGANI, G. (eds): *Metaphor and Intercultural Communication*. London: Bloomsbury Academic, 2014, pp. 185–201. ISBN 978-1441165473.
- STEEN, G. J., ALETTA, G. D., BERENIKE HERRMANN, J., KAAL, A. A., KRENNMAYR, T., PASMA, T.: *A Method for Linguistic Metaphor Identification: From MIP to MIPVU*. Amsterdam: John Benjamins, 2010. ISBN 978-90-272-3903-7.

About the authors

Mirjana Adamović

University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Foreign Language Department, Belgrade, Serbia

mirjana.adamovic@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0009-0007-8523-9465>

Maja Stevanović

University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Foreign Language Department, Belgrade, Serbia

maja.stevanovic@f.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0001-5846-0462>

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.